

PRŮVODCE SKUPINOVÝM DOUČOVÁNÍM: ZE ZKUŠENOSTI PRAŽSKÉ POBOČKY ČvT

Aneta Horká, Eva Kadlecová, Dominika Knoblochová a kol.

Publikace vychází v rámci projektu CZ.2.17/3.1.00/36087 „Naučme se učit“ realizovaného pražskou pobočkou společnosti Člověk v tísni, o.p.s., který byl financován díky Operačnímu programu Praha – Adaptabilita v období od dubna 2014 do června 2015. Děkujeme všem dobrovolníkům zapojeným do projektu.

Autorský kolektiv:

Eliška Boukalová, Aneta Horká, Eva Kadlecová, Dominika Knoblochová, Karolína Křelinová

Jazyková korektura: Vanda Vicherková

Grafická úprava / fotografie: Jan Dotřel

Nakladatel: Programy sociální integrace, Člověk v tísni, o.p.s.

Místo vydání: Praha

Rok a měsíc vydání: červen 2015

ISBN: 978-80-87456-59-0

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND
PRAHA & EU: INVESTUJEME DO VAŠÍ
BUDOUCNOSTI

I. Úvod.....	4
Skupinová dynamika	
Práce s dětskou skupinou	
II. Účastníci skupinového doučování.....	6
Žáci	
Škola	
Učitelé	
Rodiče	
Dobrovolníci	
Pracovník skupinového doučování – koordinátor	
III. Skupinové doučování.....	11
Domlouvání a plánování	
Základní principy	
Struktura kroužku	
IV. Problémové situace.....	14
Mezi doučujícími (koordinátor, dobrovolníci)	
Mezi doučujícím a dítětem	
Mezi školou a doučujícím	
Mezi rodiči a doučujícím	
V. Aktivity pro inspiraci.....	17
Krátké aktivity vhodné do každé hodiny	
Aktivity vhodné na celou hodinu	
Příklady projektivních technik	
VI. Doporučená literatura a zdroje.....	24
Literatura, metodické zdroje a portály	
Aktivní občanství	
Čtenářské dovednosti	
Klíčové kompetence	
VII. Seznam použité literatury.....	26
VIII. Přílohy.....	27

Kroužek skupinového doučování je společně s doučováním individuálním jedna z forem podpory vzdělávání, které pražská pobočka Programů sociální integrace organizace Člověk v tísni poskytuje dětem s potřebou podpůrných opatření. I prostřednictvím této služby se snažíme dětem pomáhat překonávat obtíže ve vzdělávacím procesu.

Kroužek skupinového doučování je zaměřený na opakování a procvičování školní látky, je na něm prostor i pro učení hrou a prohlubování kompetencí. Dobrovolníci totiž nepomáhají dětem pouze s přípravou do školy, zaměřují se také na aktivity podporující právě rozvoj kompetencí dítěte a vytváření pozitivních vztahů ve skupině. Kompetence, které se snažíme u dětí rozvíjet, představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobnostní rozvoj. Jedná se především o rozvoj komunikace, spolupráce, kritického myšlení, aktivního naslouchání, schopnosti porozumění textu a jeho interpretace a prezentace.

Skupinová dynamika

Práce s dynamikou skupiny je proto podle Hermochové (Hermochová, 2005) velmi významným nástrojem ovlivňování dětí i prostředí školy. Na skupiny se lze dívat jako na spojnicu mezi zájmem společnosti a zájmy jedinců – jsou tedy prostředím, kde se vzájemně střetávají potřeby společenské s potřebami jednotlivce. Vzájemné vztahy mezi členy skupiny proto ovlivňují nejen skupinu jako celek, ale i každého jednotlivého člena této skupiny. Autorka také dodává, že v současné době se se stejnými myšlenkami setkáváme také v souvislosti s úvahami o atmosféře či klimatu tříd i celých škol, které mohou stejně významně ovlivňovat dění ve skupině.

Je proto důležité uvědomit si, že vše, co se ve skupině děje – procesy, vztahy, změny, ovlivňuje průběh doučování. Průběh doučování nemusí ovlivňovat pouze vnitřní faktory, tedy to, co se odehrává přímo na kroužku, ale i faktory vnější, tedy to, co se děje venku za okny třídy.

Na jedné pražské sídlištní škole stavěli dětem nové sportovní hřiště. Ovšem toto hřiště stavěli zrovna pod okny učebny, ve které probíhal náš kroužek. Děti na kroužku, především pak chlapci, byly samozřejmě fascinovány stavebními stroji a průběhem stavby. Proto jakmile na stavenišť přijelo nákladní auto či dokonce bagr, byla právě probíhající učební aktivita u dětí neudržitelná. Chlapci okamžitě, bez ohledu na rozdělanou práci, vyskočili a běželi k oknům pozorovat dění na staveništi. V takové chvíli nemělo cenu jim bránit, jejich pozornost už totiž dávno nebyla ve školní třídě, ale venku mezi nákladními auty.

Práce s dětskou skupinou

Práce se skupinou má samozřejmě jako vše své výhody i nevýhody. Mezi největší výhody práce se skupinou patří podle nás možnost práce na skupinových úkolech. Děti tak mohou dobře rozvíjet své sociální kompetence, jako je spolupráce, podpora, komunikace, ale i vystupování před ostatními a prezentace. Jako nevýhody pak vidíme to, že během doučovacích kroužků nelze vyhovět všem dětem a jejich potřebám tak jako při doučování individuálním. Vztahy a potřebná interakce mezi dětmi mohou přinášet konflikty, rivalitu či zlobení a děti se při práci mohou vzájemně rozptylovat. Mezi nevýhody skupinového doučování patří také malý až žádný kontakt s rodiči, který je při vzdělávacím procesu velmi důležitý.

II. ÚČASTNÍCI SKUPINOVÉHO DOUČOVÁNÍ

Žáci

Cílovou skupinou jsou v našem případě žáci s potřebou podpůrných opatření. Jedná se o velmi různorodé potřeby, jež je třeba u každého dítěte identifikovat a na doučování zohledňovat. Na kroužku tak vzniká heterogenní skupina dětí, které je však nezbytné vnímat jako individuality, jež mají své potřeby, nálady a povahy. Každé z dětí potřebuje lehce odlišný přístup, na což musíme pamatovat. Zatímco Anička nebude mít problém mluvit před ostatními dětmi u tabule a s radostí vždy vykřikne odpověď na zadanou otázku, Kuba potřebuje čas na rozmyšlení, klid na přípravu a i tak bude nutné ho podpořit při vystupování před ostatními dětmi.

Žáci jsou na kroužek skupinového doučování přihlašováni svými zákonnými zástupci (viz příloha č. 2). Nabídka doučování je zpravidla zprostředkována školou, většinou formou informačních letáků či zařazením skupinového doučování mezi nabídku odpoledních kroužků. Na některých školách třídní učitelé oslovují konkrétní rodiče, u jejichž dětí považují za vhodné, aby na kroužek skupinového doučování docházely.

Škola

Výběr školy samozřejmě úzce souvisí s naší cílovou skupinou. Primárně jsou oslovovány školy vzdělávající vyšší počet žáků s potřebou podpůrných opatření. V případě Prahy se může jednat například o sídlištní školy či školy s výraznějším multikulturním prostředím. Nutno podotknout, že nespolupracujeme se základními školami praktickými, neboť zastáváme názor, že správné je vzdělávání všech žáků (včetně dětí s potřebami podpůrných opatření) společně v rámci hlavního vzdělávacího proudu.

V našem případě jsme oslovili dvanáct škol, z nichž převážná část byla právě sídlištní. Nakonec bylo doučování úspěšně domluveno na polovině z nich, většinou tam, kde jsme již z předchozích let měli navázanou spolupráci.

První kontakt probíhá zpravidla s vedením školy. Na úvodní schůzi je potřeba jasně formulovat svou představu o skupinovém doučování. Měla by se jasně definovat cílová skupina, pro niž je doučování určeno, dále rozsah, obsah a forma skupinového doučování. Měly by se zformulovat povinnosti jednotlivých subjektů, které je vhodné potvrdit smluvní dohodou (viz příloha č. 1). Doporučujeme, aby skupinové doučování mělo formu nepovinného předmětu, tak aby byla jeho forma závazná pro školu stejně jako pro děti i dobrovolníky.

TIP/ Pokud chceme vytvořit skupinu žáků z různých tříd, je dobré dodržet maximální věkový rozdíl. Osvědčilo se nám následující rozdělení: 1.–2. třída, 3.–5. třída a 6.–7. třída. Při jiném rozdělení dochází ke komplikacím například z důvodu příliš velkého věkového rozdílu žáků a jejich vědomostí. (Například mezi 2. a 3. třídou je z hlediska probírané látky mnohem větší rozdíl než mezi 3. a 4. třídou.) My jsme se zaměřili hlavně na skupinu 3.–5. třídy, protože z naší zkušenosti se jedná o ročníky náročné z hlediska probíraných témat a množství nové látky. Žáci docházející do vyšších ročníků vzhledem k nepovinnosti skupinového doučování mívají větší absence, což výrazně snižuje efektivitu doučování, proto jsme se rozhodli skupinově doučovat spíše žáky z prvního stupně.

Škola na základě nabídky volí, pro jakou skupinu žáků by byl kroužek skupinového doučování na jejich škole nejvhodnější. Je dobré škole zdůraznit, aby doučování neprezentovala dětem jako něco, kam musí chodit „za trest“, protože jim to ve škole nejde. Pokud se tak stane, může být skupinové doučování dětmi interpretováno jako kroužek pro ty „hloupější“. To determinuje případný negativní přístup žáků vůči doučování, což je základ pozdějšího neúspěchu a demotivace. Skupinové doučování by tedy mělo být školou prezentováno jako kroužek, který slouží k doplnění a případnému rozšíření standardní výuky, a ne jako kroužek pro „pětkaře“. Pro úspěch skupinového doučování by měla vzniknout maximálně heterogenní skupina dětí, které se navzájem mohou inspirovat, doplňovat i motivovat.

Abychom předešli pozdějším nedorozuměním, je podstatné vše konkrétně formulovat a ujistit se, že obě strany všemu rozumí stejně. Nejlepší je začít s domlouváním skupinového doučování ještě před začátkem nového školního roku, neboť škola může doučování přizpůsobit odpolední rozvrh a zároveň skupinové doučování začne včas, a ne až v průběhu školního roku.

Co požadovat po škole:

1/ Vhodný prostor pro realizaci skupinového doučování. Nejlépe se osvědčily třídy, v nichž je možno využít interaktivní tabule (projektoru), kde je koberec (na němž s dětmi můžeme pracovat) a menší úložný prostor (pro připravené materiály, pomůcky a knihy, jež se využívají při doučování). Při vyšším počtu přihlášených žáků jsou vhodné dvě třídy (nedochází tak k vzájemnému vyrušování při aktivitách, kdy jsou děti rozděleny do menších skupinek).

2/ Stanovení kontaktní osoby, která bude zodpovědná za dodržování povinností školy a s níž může pracovník (koordinátor) skupinového doučování v případě potřeby komunikovat.

3/ Zajištění výběru či přihlášení žáků na skupinové doučování a doručení přihlášek vyplněných zákonnými zástupci dětí koordinátorovi doučování.

4/ Umožnění kontaktu a zajištění aktivní spolupráce s učiteli žáků, kteří docházejí na skupinové doučování.

5/ Zprostředkování kontaktu se zákonnými zástupci žáků přihlášených na skupinové doučování. Nejsnazší cestou je vyplnění kontaktu na zákonného zástupce v přihlášce.

6/ Domluva na evaluaci programu prostřednictvím evaluačních dotazníků pro děti, rodiče nebo učitele.

V neposlední řadě je důležité se domluvit, kde budou doučovatelé děti vyzvedávat, případně zda budou docházet na doučování samy. V případě žáků chodících do školní družiny je nutné, aby vedení školy zprostředkovalo informace o kroužku zaměstnancům družiny, a nedocházelo tak k pozdějším nedorozuměním. Školní družiny často mají vlastní program a je vhodné, když dopředu počítají s absencí žáků docházejících na kroužek skupinového doučování.

S vedením školy je vhodné se přibližně jednou za čtvrt roku scházet a reflektovat účelnost skupinového doučování. Například na jedné škole jsme po čase došli k závěru, že forma skupinového doučování není pro jejich žáky z důvodu značných individuálních potřeb dětí vhodná. Těmto dětem bylo místo kroužku nabídnuto individuální doučování.

Učitelé

Podstatnou roli hrají třídní učitelé (případně učitelé klíčových předmětů). Je dobré s nimi po celý průběh skupinového doučování udržovat kontakt, ideálně se alespoň jednou za čtvrt roku osobně setkat. Na jednáních s učiteli je vhodné probrat potřeby jednotlivých žáků a učební plán (abychom byli v obraze, co s dětmi probírají). Důležité je zjistit, jakou formou pedagog učí, například zda nevyužívá alternativních výukových metod. V takovém případě bychom se s metodami měli alespoň v rámci základní úrovně seznámit. Příkladem může být stále častěji praktikovaná Hejného vzdělávací metoda v matematice.

Rodiče

Komunikace s rodiči (případně jinými zákonnými zástupci) žáků je podstatnou součástí zdárného fungování skupinového doučování. Náš kontakt s nimi samozřejmě nemůže být tak intenzivní jako s rodiči žáků zapojených do individuálního doučování, je ale dobré mít možnost v případě potřeby zákonného zástupce kontaktovat. Velmi se nám osvědčilo rodičům na začátku fungování kroužku zavolat a sdělit jim, co konkrétně mohou od skupinového doučování očekávat. Můžeme tím předejít pozdější nespokojenosti či stížnostem na kroužek skupinového doučování. Je vhodné se zároveň rodičů doptat na potřeby jejich dětí i na jejich názor, na co se u dítěte při doučování zaměřit. Převážná většina rodičů takové telefonáty (případně setkání) velmi uvítá. V průběhu školního roku je dobré se rodičům znovu ozvat a zeptat se, zda jsou oni i jejich děti s doučováním spokojeni. Kontakt s rodiči je rovněž velmi důležitý při ověřování absencí žáků, případně při řešení nastalé problematické situace s jejich dítětem.

Dobrovolníci

Nedílnou součástí skupinového doučování jsou dobrovolníci, kteří na kroužek docházejí. Vše začíná jejich výběrem. Osvědčilo se nám dvoukolové setkání, kdy na první schůzce probíhá motivační pohovor ucházejícího se dobrovolníka se dvěma pracovníky. Při druhém setkání – již v menší skupině nově přijatých dobrovolníků – probíhá jejich školení, kde jsou seznámeni s konkrétními informacemi o průběhu skupinového doučování na daných školách a s metodami učení.

Podstatná je péče o dobrovolníky. Může mít formu individuálních konzultací, schůzí, supervizí či doplňujícího vzdělávání. Důležité je, aby se dobrovolníci při doučování cítili dobře, byli motivovaní a na kroužek docházeli rádi, protože právě oni přinášejí novou energii a nápady, jež mohou zlepšovat i zefektivňovat práci s dětmi.

Doporučujeme domluvit se s dobrovolníky na formě jejich vzájemné komunikace, některým vyhovuje komunikovat v rámci facebookové skupiny, jiným e-mailů nebo

telefonicky. Důležité ale je, aby mohli sdílet přípravy, nápady a případné problematické situace.

Pracovník skupinového doučování / koordinátor

Role pracovníka skupinového doučování spočívá hlavně v koordinaci celého skupinového doučování a v komunikaci se všemi zúčastněnými osobami – od první schůze s vedením školy po setkávání s učiteli či komunikaci s rodiči. Pracovník skupinového doučování má na starost výběr a školení dobrovolníků, jejich koordinaci a péči o ně. Zpočátku by pracovník skupinového doučování měl mít na starost i vedení kroužku včetně přípravy materiálů, které může postupně předávat do rukou dobrovolníků, tak aby v ideálním případě vedli skupinové doučování samotní dobrovolníci a koordinátor fungoval jako jejich metodická podpora.

III. SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ

Kroužek skupinového doučování probíhá přímo v učebnách spolupracujících škol. Koná se pravidelně vždy dvakrát týdně a trvá přibližně hodinu, to ovšem často záleží na dohodě se školou. Kroužek je pro děti zdarma a jeho chod zajišťují pracovníci skupinového vzdělávání (koordinátoři) a dobrovolníci. Podmínkou účasti je zájem a pravidelná docházka dětí.

Pokud vás zajímá, jakým způsobem jsme skupinové doučování v Praze prakticky uchopili, můžete si přečíst následující řádky s tipy, na co se zaměřit, na co nezapomenout nebo čeho se při skupinovém doučování vyvarovat.

Domlouvání a plánování

Nejprve je dobré si stanovit, s jak velkou skupinou chceme na doučovacím kroužku pracovat a jak velkou skupinu zvládneme. Pro nás bylo důležitým kritériem alespoň částečné zachování individuálního přístupu k dětem, proto jsme si stanovili maximální počet čtyř dětí na dospělého. Ne všude se nám, obzvláště ze začátku, dařilo tento počet udržet, ale z naší zkušenosti je pro průběh kroužku poměrně zásadní tento počet nepřesahovat.

Délka trvání kroužku záleží především na domluvě se školou, na rozvrhu dětí a na jejich zapojení do jiných kroužků. Ideálně by kroužek mohl trvat až 90 minut, tak aby se s dětmi mohly střídát různé aktivity, hry a stihl se i společný začátek a závěr kroužku.

Při uspořádání třídy doporučujeme narušit klasický třídní pořádek, aby pro děti nepředstavoval kroužek jenom další vyučovací hodinu. Například si děti mohou na začátku sednout do kroužku na zem, přivítat se, říct si, co je čeká, a udělat docházku. Poté se děti usadí k práci. Příjemné je spojit více stolů dohromady tak, aby všichni seděli u jednoho společného stolu, případně posedat si po menších skupinkách a prostřídat při posazení mezi děti dobrovolníky nebo vytvořit ze stolů tvar písmene U, jak je obvyklé např. v učebnách cizích jazyků, tak aby na sebe jednotlivé děti viděly.

Základní principy

Na první hodině je důležité kromě seznámení stanovit společná pravidla – například pomocí aktivity na brainstorming pravidel ať už v ústní nebo písemné formě – k tomu je možné využít tabuli nebo připravené papíry. Pro inspiraci uvádíme několik pravidel, která jsme si na našich kroužcích stanovili my:

- / Chováme se k sobě hezky
- / Respektujeme se
- / Chodíme včas
- / Nevyrušujeme
- / Jsme připraveni na hodinu
- / Mluvíme slušně
- / Nehrajeme si s mobilním telefonem

Pokud by děti samy s takovými pravidly nepřišly, doporučujeme nenápadně je k nim nasměrovat, třeba pomocí kladení vhodných otázek, například: A jak byste chtěli, abychom se tady k sobě chovali? apod. Myslíme si, že je podstatné, aby pravidla byla stanovena společně s dětmi a stala se jakousi vzájemnou dohodou. Je pak totiž snazší se na taková pravidla odvolávat, neboť „tak jsme se na tom přeci společně domluvili“.

Během hodin doučování děti nehodnotíme tak, jak jsou na to zvyklé ze školy (pomocí známek a srovnávání výkonů s ostatními dětmi), ale snažíme se uplatňovat principy formativního hodnocení. Při formativním hodnocení nesrovnáváme žáky mezi sebou, ale zaměřujeme se na dosahování učebních cílů u každého z nich. Toto hodnocení je založeno na důrazu na komunikaci mezi žákem a učitelem i žáky navzájem, pravidelném a četném vyhodnocování žákovské práce (poskytnutí zpětné vazby – informace o tom, co se podařilo, na co je třeba se zaměřit v budoucnu a jak konkrétně je třeba postupovat), dále na práci s chybou (nabádáme dítě, aby si samo aktivně dokázalo chybu najít a opravit) a především je kladen důraz na oceňování a chválení dětí během celé hodiny.

Závěr kroužku je věnován společnému zhodnocení. Použity jsou k tomu jednoduché projektivní techniky, díky kterým mají děti prostor pro sebehodnocení a vyjádření pocitů z hodiny – jak se dítěti během hodiny dařilo, co se dítěti povedlo/nepovedlo, co se líbilo/nelíbilo, a podobně. Příklad projektivních technik uvedeme v kapitole 5.

Struktura kroužku

Je dobré, pokud hodinu vždy vede jeden z dospělých (zpočátku pouze koordinátor, po čase je možné převést přípravu kroužku na dobrovolníky), který vše připravuje (zajistí materiály, pomůcky atd.) a rozdává úkoly dětem i dobrovolníkům.

Strukturu kroužku jsme si původně stanovili takto:

- / Společný začátek: kontrola docházky (třídní kniha, prezenční listina); otázka na začátek, společný úkol (naučení se nového slova, úvodní hra apod.)
- / Usazení ke stolu, práce na školní látce – dle potřeby a domluvy s učitelem
- / Odpočívací aktivita (hra, protažení apod.)
- / Práce na rozvoji potřebných kompetencí
- / Společné ukončení: projektivní technika – shrnutí, kdo se co naučil, udělal, jak se komu dařilo

Záleží ovšem na časové dotaci kroužku. Pokud doučování trvá pouze 45 minut, všechny tyto aktivity se určitě nestihnou. Proto je důležité stanovit si, co je pro děti podstatné a jaké jsou možnosti kroužku, a poté se na kroužku zaměřit právě na danou oblast. Pro nás se jako důležitá ukázala práce na rozvoji kompetencí, a to především rozvoj spolupráce, komunikace a čtenářských dovedností.

IV. PROBLÉMOVÉ SITUACE

Mezi doučujícími (koordinátor / dobrovolníci)

Pro dobré fungování kroužku skupinového doučování musí panovat jednotnost mezi doučujícími. Na úvodní schůzi pro dobrovolníky je proto vhodné se domluvit na základních pravidlech spolupráce v týmu. Ani tak však nemůžeme předejít tomu, aby v budoucnu došlo ke konfliktu. Může se stát, že se doučující neshodnou ve svých názorech či ve svém chování. Pokud takový problém nastane, je vhodné ho řešit co nejdříve, neboť neshody mezi doučovateli mohou ovlivnit celý kroužek skupinového doučování.

Jako velmi podstatné vnímáme neřešit konflikty doučovatelů před dětmi na kroužku, nýbrž mimo doučování, například v rámci týmové intervize. Pokud se tak nestane – jako například v níže vypsanych situacích, může dojít ke snížení autority doučovatelů, podporování nevhodného jednání či ukazování nežádoucích vzorců chování.

Situace 1/

Koordinátor reaguje na zlobící dítě zvýšením hlasu a jasným nesouhlasem s jeho jednáním, což se spolupracujícímu dobrovolníkovi nelíbí. Dobrovolník začne vyjadřovat svůj nesouhlas bezprostředně před dítětem.

Situace 2/

Dobrovolník vysvětluje celé třídě postup řešení úkolu, přičemž druhý dobrovolník mu opakovaně skáče do řeči, neboť nesouhlasí s postupem výkladu látky.

Situace 3/

Dobrovolník se baví s dítětem, přestože druhý dobrovolník vysvětluje zadání úkolu celé třídě.

Mezi doučujícím pracovníkem a dítětem

Ke konfliktu s dítětem obvykle dochází, pokud žák poruší některá z předem stanovených pravidel.

Nedodržení pravidel jsme si pracovníčně rozdělili na tzv. malé prohřešky a tzv. velké prohřešky. „Malé prohřešky“ se týkají pouze samotného žáka a mají opakující se tendenci. Jsou to například pozdní příchody na doučování, používání mobilního telefonu, neomluvené absence či neaktivita v hodině. Za nejlepší řešení považujeme je během hodiny neřešit a promluvit si s dítětem individuálně po doučování, kdy bychom mu měli dát

jasně najevo, co se nám na jeho chování nelíbí. Pokud se i přes opakované upozornění doučovatele nic nezmění, je vhodné kontaktovat zákonného zástupce dítěte.

Situace 4/

Chlapec při doučování velmi zlobí, hraje si na telefonu, je drzý na doučovatele a i přes opakované vyzvání odmítá plnit zadané úkoly.

Jako „velké prohřešky“ vnímáme ty, které ovlivňují fungování celé skupiny a kroužku. Mohou to být například vulgarismy, velmi zásadní narušování hodiny, fyzické násilí atp. V tu chvíli by měl vedoucí hodiny upozornit dítě na nevhodné chování, odkázat na smluvená pravidla a před celou skupinou dát jasně najevo svůj nesouhlas. V případě, že dojde ke konfliktu mezi dětmi, doporučujeme vyhradit část hodiny pro jakousi mediaci a společné řešení nastalého problému. V případě, že má konflikt mezi dětmi dlouhotrvající charakter, je na místě řešit situaci s třídními učiteli, případně školním psychologem a vedením školy.

Situace 5/

Ve skupině se objeví náznaky šikany. Děti nadávají na svého spolužáka, odmítají s ním spolupracovat, jsou na něj bezdůvodně ošklivé a nechtějí se s ním ani usmířit.

Mezi školou a doučovateli

Jelikož skupinové doučování probíhá na půdě školy a ve třídách, kde učitelé i po vyučování často pracují, může se stát, že pedagog svou přítomností naruší doučování. Je dobré se se školou domluvit, aby třída v průběhu kroužku byla prostorem pouze pro doučování, a pokud je to možné, zaměstnanci školy by to měli respektovat. V našem případě se například stalo, že učitel přímo při doučování přišel vynadat jednomu z žáků. To považujeme za nevhodné. Takovou situaci doporučujeme ihned řešit (samozřejmě ne v přítomnosti žáků) a pedagoga požádat, aby se to již neopakovalo.

Mezi rodiči a doučovateli

Abychom předešli konfliktům s rodiči, je nevhodnější s nimi již od začátku fungování skupinového doučování komunikovat (viz kapitola Účastníci skupinového doučování). Nejlepší prevencí je dostatečná informovanost zákonných zástupců o kroužku. Rodičům je možné nabídnout, aby se přišli na skupinové doučování podívat.

Situace 6/

Rodiče si myslí, že skupinové doučování je přípravným kroužkem na přijímací zkoušky na střední školu, jejich očekávání o probírané látce je tedy značně odlišné.

Situace 7/

Dítě přišlo domů s tím, že se na kroužku probírala Lady Gaga, což u rodičů vyvolalo podezření, že děti se na doučování neučí. Rozhodli se to řešit stížností u vedení školy. (Poznámka: Lady Gaga byla jedním z ilustračních obrázků při aktivitě v rámci hodiny zaměřené na předsudky a rasismus.)

V. AKTIVITY PRO INSPIRACI

Cílem této kapitoly je uvést některé z aktivit, jež se nám na skupinovém doučování osvědčily. Všechny aktivity jde přizpůsobit počtu dětí i délce hodiny. V různých variacích se mohou využít i vícekrát. Pro sdílení aktivit s dobrovolníky se nám osvědčil Google Drive: <https://www.google.com/intl/cs/drive/>

TIP/ co se nám na skupinovém doučování osvědčilo

- / dát dětem možnost ptát se na cokoli
- / rozdělovat děti náhodně do skupin
- / dát dítěti možnost volby (např. možnost zvolit, zda pracovat sám, nebo ve dvojici, zda při aktivitě sedět na zemi, nebo v lavici, zda si vybrat knihu o medvědovi, nebo o letadle, apod.)
- / ptát se dětí, co by na doučování rády dělaly
- / chválit děti za konkrétní věci
- / být flexibilní – pokud děti něco baví a aktivita je smysluplná, nepřerušovat ji; mít vždy záložní aktivitu

Krátké aktivity vhodné do každé hodiny:

Název: **Nové slovo**

Věková skupina: záleží na volbě slova

Délka: min. 5 minut

Pomůcky: nic, případně ilustrační obrázky

Postup: Na začátku hodiny vysvětlíme dětem jedno cizí slovo. Nejdříve se zeptáme, zda ho již někde slyšely, případně co si myslí, že slovo znamená. Slovo vysvětlujeme na konkrétních příkladech, pokud je to možné, tak i pomocí obrázků či krátké scény. Nové slovo se může týkat tématu hodiny, díky čemuž ji můžeme přirozeně začít.

Název: **Zajímavost / zpráva**

Věková skupina: záleží na volbě zajímavosti či zprávy

Délka: min. 5 minut

Pomůcky: nic, případně ilustrační obrázky, článek, v němž jsme se o zajímavosti dočetli

Postup: Na začátku hodiny povíme dětem nějakou zajímavost nebo aktuální zprávu. Ukážeme jim k tomu ilustrační obrázek nebo článek, v němž jsme se o dané informaci dozvěděli. Necháme dětem prostor se k tomu vyjádřit či případně doptat. Zajímavost (novinka, zpráva) se může týkat tématu hodiny, díky čemuž ji můžeme přirozeně začít. Se zajímavostí (zprávou) mohou přijít i děti.

Název: Otázky**Věková skupina:** nezáleží**Délka:** min. 5 minut**Pomůcky:** papír, tužka

Postup: Na konci hodiny dětem nabídneme možnost se na cokoli zeptat. Děti na připravený papír mohou napsat jakoukoli otázku, jež je zajímá. Může se jednat o otázky k tématu hodiny i o zcela nesouvisející. Důležité je nechat dětem prostor k vlastnímu svobodnému vyjádření. Následující hodinu dětem položené otázky zodpovíme.

Název: Kam patřím?**Věková skupina:** záleží na obtížnosti zadání**Délka:** min. 10 minut**Pomůcky:** lepicí papírky

Postup: Každému dítěti nalepíme na záda papírek (jsou jich např. 3 druhy). Cílem je, aby se děti bez mluvení rozdělily do skupin, jež jsou určeny právě nalepenými papírky. Příklad: jsou 3 stanoviště – modré, červené a žluté. Každé dítě má jednu ze tří barev nalepenou na zádech. Společně se děti musí bez mluvení dorozumět, do jaké skupiny kdo patří. Těžší variantou mohou být například stanoviště s výsledky příkladů, jež mají děti nalepené na zádech. Jde o aktivitu vhodnou pro rozdělení dětí do menších skupin, v nichž budou následovat další činnosti.

Aktivity vhodné na celou hodinu:**Název: Mapy****Věková skupina:** 3.–4. třída**Délka:** min. 45 minut**Pomůcky:** mapy několika měst Evropy, předměty související s cestováním (mince, slovník, sluneční brýle...), pracovní list s otázkami týkajícími se města**Postup:**

1/ Před děti rozložíme předměty, každé dítě si jeden vybere a řekne o něm něco ostatním. Pak se děti ptáme, jestli už tuší, o jakém tématu se budeme bavit, jestli předměty spolu nějak souvisí... Tématem je cestování.

2/ Na vedlejší stůl mezitím rozložíme co nejrůznorodější mapy. Vyzveme děti k tomu, aby si vybraly jednu mapu. Mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích.

3/ Mapu děti zkoumají, sledují detaily a my se ptáme. Poté děti odpovídají na otázky z pracovního listu. Pokud mají někteří hotovo dříve, zadáme jim těžší úkol týkající se mapy, například vyhledání významného místa či památky na mapě.

4/ Na závěr děti představí „své“ město ostatním, odpoví na otázky z pracovního listu a ukážou město na mapě Evropy, světa či státu.

Příklady otázek:

1/ O jaké město se jedná?

2/ V jaké zemi se město nachází?

- 3/ Jakým jazykem tam mluví?
- 4/ Jakou měnou v té zemi platí?
- 5/ Protéká městem nějaká řeka? Jak se jmenuje?
- 6/ Jaké dopravní prostředky městem jezdí?
- 7/ Ukaž město na mapě Evropy (světa, státu).

Název: **Stromy – dub, bříza, borovice**

Věková skupina: 3.–4. třída

Délka: min. 35 minut

Pomůcky: krabičky různé velikosti a barev, ve kterých jsou přírodniny (větvíčky, listy, plody stromů), barevné velkoformátové (aspoň A4) fotky stromů v dobrém rozlišení, Příběh o dubu, klíčová slova z příběhu

Postup:

1/ Děti si vyberou krabičku, ve které je 5 věcí, jedna tam nepatří (může mít více řešení, např. nepatří větev borovice, protože je z jehličnatého stromu), bavíme se o možnostech, co vybraly, jaké varianty řešení úkol měl a jaké bude asi následující téma – stromy, les, příroda?

2/ Na stůl rozložíme barevné obrázky stromů, bavíme se o nich, rozebíráme, jak vypadají, jak by je děti popsaly, jestli takový strom někdy viděly. Následně čteme (střídáme se) příběh o dubu. Děti zapisují na lístek ke klíčovým slovům informace, které se dozvídají z textu, některá klíčová slova nejsou pravdivá, děti zaškrťávají, která to jsou. Bavíme se znovu o věcech, které našly v krabičce – co jsou zač, ke kterému stromu patří apod.

3/ Na závěr uděláme „pětílístek“ (Rutová, 2015) ke každému stromu na tabuli.

Příběh o dubu:

„Milý poutníku, turisto či obyvateli z míst blízkých i vzdálených, vítej pod mojí mohutnou korunou. Jsem dub, jeden z nejdůležitějších stromů této země. Jistě mě alespoň trochu znáš, ale dovol mi prosím představit se více. Rostu v různých zemích Evropy, ale kraje české, moravské i slezské jsou jedním z mých opravdových domovů. Ale najdeš mě na sever i na jih od těchto míst, stejně i směrem východním či západním.

Jsem vznešeného rodu, uctíván v různých zemích a s láskou chráněn a obdivován mnoha národy. V cizích knihách i odborné literatuře jsem nazýván jménem Quercus robur, které mi přisoudili staří Římané, to jméno je však původu keltského. V překladu znamená něco jako ‚krásný strom‘. A jsem nejenom krásný, ale také silný a mohutný, protože bývám často označován jako král lesních stromů.

Mé jméno bylo více než často spojováno s odvahou, hrdinstvím a vítězstvím. Uctívaly mě různé národy Evropy a ve chvílích nejtěžších se na mě obracely s vírou a nadějí. Říkává se o mně, že přímo magicky přitahuji bouře i blesky, jejich neskutečnou sílu však často vydržím a rostu dál po mnoho a mnoho staletí, někdy až do věku kolem tisícovky let. Podle starých tradic platilo, že strom, který ve zdraví přestál zásah bleskem, přitahoval

poutníky i ze vzdálených míst, aby si kousek dřeva odnesli jako vzácný talisman. I proto jsem často považován za symbol energie, trpělivosti a vytrvalosti.

Nejsem ovšem jenom stromem tradic, minulosti a starých zašlých časů. Jsem užitečným pomocníkem dalších rostlin, hub, zvířat i lidí. Pod mojí korunou rostou krásné hříby i pohádkové muchomůrky, ve větvích hnízdí ptáci a pod kůrou i v listí žije celý prapodivný svět hmyzu. Z mých plodů – žaludů se kdysi vyráběl inkoust a v dobách hladomoru či válek to byly právě žaludy, které pomáhaly lidem přežít. V dobách míru moje plody potěší zejména lesní zvěř, považte – jediná obyčejná sojka za podzim spořádá až 5000 mých žaludů.

Moje poslání pro lidi je také velmi významné. Kůra plná tříslovin slouží lékařské vědě a dřevo má také mnoho účelů využití. Třeba je výtečné pro výrobu sudů, některé vyhlášené druhy nápojů dokonce nejlépe ‚zrají‘ v sudech vyrobených z mého dřeva. To je velmi odolné a používalo se také pro různé vodní stavby či všude tam, kde se očekávala dlouhověkost a trvanlivost dřevěných dílů. Našly by se i další možnosti využití mého dřeva, ale jako živý a zdravý strom jsem pro Tebe, milý turisto, poutníku či obyvateli z míst blízkých i vzdálených, mnohem, mnohem důležitější. Vždyť můj stín tě chrání před žárem léta a koruna zeslabuje víchr proudící ke tvému domovu. A také umím dobře hospodařit s vodou a chránit půdu proti erozi.

Snad abych vydržel tady co nejdělsí čas, vznikla o mně pověst, že než mě pokácíte, je slušné požádat mě o povolení. Před kácením se má vedle mě vysadit semínko či mladé dubové dítě, aby se můj duch mohl přestěhovat do jiného stromu.“

Zdroj: Chlouba, 2011

Název: Tematická hodina s dokumentem z portálu Jeden svět na školách (jsns.cz)

Věková skupina: záleží na daném dokumentu

Délka: min. 60 minut

Pomůcky: projektor, plátno, pracovní listy, případně připojení na internet

Postup: Portál Jsns.cz nabízí širokou škálu dokumentů pro žáky, které jsou doplněné řadou kvalitních výukových materiálů. Tyto materiály můžeme různě kombinovat, případně vytvořit další, jež budou vhodné pro naši skupinu. Většinou jsme při této aktivitě postupovali následujícím způsobem:

- 1/ Uvedení do tématu hodiny skrze jednoduchou krátkou aktivitu.
- 2/ Projekce dokumentu (zvláště u mladších dětí je vhodné vybrat jen klíčové části).
- 3/ Diskuse či vypracování otázek týkajících se filmu a jeho pochopení.
- 4/ Další doporučené či vytvořené aktivity doplňující dané téma.

Název: Jarní tradice

Věková skupina: záleží na obtížnosti zadání

Délka: min. 60 minut

Pomůcky: pracovní listy, vypracované otázky

Postup: Ke každému podtématu (Pálení čarodějnic, Apríl, 1. máj, Letnice, Den matek, Den dětí) připravíme krátký text. Žáci se rozdělí do dvojic, z nichž každá si tajně vylosuje jedno téma. Úkolem dvojice je, aby si text přečetla a vybrala z něj nejdůležitější informace. Po určitém čase každá z dvojic prezentuje své téma.

- 1/ Dvojice pantomimou předvede, jaké téma má, tak aby ho ostatní mohli uhodnout.
- 2/ Dvojice prezentuje nejdůležitější informace. (Doučovatel se může doptat na chybějící informace.)

Na závěr všichni dostanou souhrnné otázky, jež se týkají všech témat, a snaží se na ně odpovědět. Zjistíme tak, co si děti zapamatovaly.

Název: Invalidovna

Věková skupina: 3.–5. třída

Délka: min. 45 minut

Pomůcky: pracovní listy s úkoly

Postup: Cílem této vzdělávací aktivity je dozvědět se nové informace o nějaké historické budově či památce, v tomto případě o Invalidovně. Děti rozdělíme do skupin po šesti. Ve skupině si každý vylosuje kartičku, jež určí roli dotyčného (hrabě, písař, architekt, stavitel, mistr, úředník). Každá skupina má 6 úkolů. Za splnění úkolu vždy zodpovídá jedna postava (zapisuje důležité informace, které vyplynou z úkolu, do „hracího plánu“, je zodpovědný za konkrétní úkol atp.).

Úkoly pro jednotlivé role:

Hrabě složí rozstříhaný dopis.

Závěť

Dáno dne 3. srpna 1658

Já, hrabě Petr Strozzi, raněný v boji, avšak díky výborné péči opět uzdravený, si přeji, aby se takové péče dostalo všem raněným statečným vojákům, a proto odkazuji veškerý svůj majetek nadaci, která až nashromáždí dostatečné jmění, nechť vystaví dům pro mé raněné druhy ve zbrani, aby i oni se mohli zotavit tak, jak jsem se po svém zranění uzdravil já sám. (Čeřovský, 2006)

Písař doplní slova do textu o stavbě Invalidovny.

budova, císař, Paříž, pozemky, kámen, léto, Evropa, stavba

V letech 1671 až 1674 nechal francouzský král Ludvík XIV. postavit v _____ podle plánů Libérala Bruanta první vojenskou invalidovnu s názvem Hotel des Invalides. Podobné ústavy se následně stavěly po celé _____ a také u nás chtělo vedení císařského vojska postavit nějaký dům pro invalidy. Nápad postavit invalidovnu v Hořicích byl zamítnut s tím, že taková _____ musí být u Prahy. Tak 27. května 1728 _____ Karel VI. rozhodl, aby z nadace hraběte Strozziho byly poblíž Prahy zakoupeny pozemky pro stavbu invalidovny. V úvahu připadaly _____ na Smíchově i na Kampě, nakonec však byly vybrány a zakoupeny pozemky křižovnického řádu na Špitálském poli (dnešní Karlín) za 35 tisíc zlatých. Stavba začala v _____ 1731, kdy byla ještě přikoupena vinice Sluncová. O rok později 15. srpna položil císař Karel VI. základní _____. Tak se stavělo až do 17. května 1737, kdy byla _____ zastavena, protože se ukázalo, že prostředky nadace nestačí. (Čeřovský, 2006)

Architekt popisuje obrázek pařížské Invalidovny tak, aby jej ostatní ze skupiny mohli nakreslit.

Zdroj: www.musee-armee.fr

Stavitel vypočítá, jak by měla být navrhovaná stavba velká.

Stavba má tvar čtverce o délce strany 300 m. Uvnitř stavby jsou čtvercové místnosti o délce stěny 12 m. Kolik místností se do stavby vešlo? Když v každé místnosti bydlelo 32 osob, kolik se jich vešlo do celé budovy?

Mistr seřadí činnosti na stavbě, tak jak jdou za sebou.

- najmout kameníky na sochařskou výzdobu
- postavit lešení
- zajistit dopravu kamene do Prahy
- najmout dělníky na stavbu
- rozdělit dělníkům práci
- vyplatit dělníkům mzdu
- instalovat sochařskou výzdobu

- h. vybrat lom, kde se bude těžit kámen
- i. postavit zdi
- j. omítnout zdi
- k. postavit základy
- l. nakreslit plány
- m. udělat krov a střechu
- n. udělat zahradní úpravy
- o. provést malířskou výzdobu
- p. udělat podlahu

Úředník vypočítá dvě početní úlohy týkající se stavby.

Jak dlouho se Invalidovna staví (1731–1737)? Je hotova jedna osmina, jak dlouho by se ještě Invalidovna stavěla a do jakého roku?

Je dobré dětem zdůraznit, že i když má každý na starost jeden z úkolů, je lepší, když si budou navzájem pomáhat a radit. Hotovou práci odevzdávají společně.

Příklady projektivních technik:

„Projektivní techniky jsou využívány v individuálních či skupinových interview v případech, kdy výzkumník potřebuje odhalit skryté či obtížně vyjádřitelné emoce respondenta, které nejsou zjistitelné prostřednictvím přímého dotazování. Tyto techniky, vycházející z tradic interview v klinické psychologii, mohou být verbální či nonverbální. Mezi nejčastěji využívané projektivní techniky v kvalitativním výzkumu patří: tzv. Tématický apercepční test (Thematic Apperception Test, TAT), doplňování významů, hraní rolí, vyprávění příběhů, slovní asociace, interpretace obrázků atp.“ (Projektivní techniky, 2014)

My jsme na skupinovém doučování nejčastěji používali techniku interpretace obrázků. Vhodné jsou tzv. emoční karty – soubor obrázků vyjadřujících nejrůznější emoce, využívaný především při sebehodnocení a vyjadřování pocitů z hodiny (jak mi to šlo, co se mi povedlo/nepovedlo, co se mi líbilo/nelíbilo atd.).

Dále je možno využít jednodušší a rychlejší metodu tzv. barometr nálady. Při této aktivitě začnou všichni společně máchat rukama nahoru a dolů, dokud někdo (některé z dětí) neřekne stop. Poté se ruce nechají v poloze, která odpovídá současné náladě a energii. Jestliže má dítě dobrou náladu a cítí se plné energie, nechá ruce ukazovat nahoru, naopak dítě, které se cítí špatně a vyčerpaně, bude rukama ukazovat dolů, ruce ve vodorovné poloze značí neutrální pocity.

VI. DOPORUČENÁ LITERATURA A ZDROJE

Literatura, metodické zdroje a portály

ČAKRT, Michal. *Typologie osobnosti: přátelé, milenci, manželé, dospělí a děti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2004, 361 s. ISBN 80-726-1112-7.

ROBINSON, Ken a Lou ARONICA. *Ve svém živlu: najděte sami sebe a změňte svůj život*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 296 s. ISBN 978-80-265-0130-5.

SØNNESYN, Gunvor. *Metodologie Grunnlaget: model pojmového vyučování*. Praha: Člověk v tísní, 2013, 127 s. ISBN 978-80-87456-43-9.

www.h-mat.cz (Prof. Milan Hejný – Hejného metoda)

www.jsns.cz (Člověk v tísní, o. p. s. – Jeden svět na školách: audiovizuální vzdělávací portál)

www.majinato.cz (Člověk v tísní, o. p. s. – Mají na to! Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ)

www.rvp.cz (Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků – Metodický portál RVP)

www.sbscr.cz (Step by Step ČR, o. p. s. – Vzdělávací program Začít spolu)

Aktivní občanství

Metodika programu Active Citizens [online]. Praha, 2014, 256 s. ISBN 978-80-87456-53-8. Dostupné z: <http://www.activecitizens.cz/metodika/flipviewerexpress.html>.

Výuka demokracie: sbírka modelových situací pro výchovu k demokratickému občanství a lidským právům. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 95 s. ISBN 978-80-210-6089-0.

www.obcankari.cz (Asociace učitelů občanské výchovy a společenských věd)

Čtenářské dovednosti

Podněty pro pracovníky České školní inspekce k možnosti hodnocení rovin čtenářské gramotnosti. Praha: PedF UK v Praze, 2012, 23 s. ISBN 978-80-7290-576-8.

www.ctenarska-gramotnost.cz (Abeceda, o. s. – Čtenářská gramotnost a projektové vyučování)

www.ctenarskekluby.cz (Nová škola, o. p. s. – Čtenářské kluby)

www.ctenipomaha.cz (Projekt Čtení pomáhá)

www.kritickemysleni.cz (Kritické myšlení, o. s. – Čtením a psaním ke kritickému myšlení)

www.rostemesknihou.cz (Občanské sdružení Svaz českých knihkupců a nakladatelů a Svět knihy, s. r. o. – Rosteme s knihou – kampaň na podporu četby knih)

Klíčové kompetence

KONÍŘ, Petr. *Metody vedoucí k rozvoji klíčových kompetencí*. Praha a střední Čechy: Národní institut pro další vzdělávání, 2008. Dostupné také z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf.

VII. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČEŘOVSKÝ, Lukáš. Karlínská Invalidovna. *IKarlin.cz* [online]. 2006 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.invalidovna.cz/clanek.php?karlinska-invalidovna>.

ČLOVĚK V TÍSNI, O. P. S. *Jeden svět na školách: audiovizuální vzdělávací portál* [online]. 2013 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/>.

HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. 1. vyd. Kladno: AISIS, c2005, 169 s. ISBN 80-239-5612-4.

CHLOUBA, Pavel. O dubu. *Zahradník na cestách* [online]. 2011 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://zahradniknacestach.blog.cz/1110/o-dubu>.

L'Hôtel des Invalides. *Musée de l'Armée Invalides* [online]. 2015 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.musee-armee.fr/lhotel-des-invalides.html>.

Projektivní techniky. [Http://www.antropologie.org/](http://www.antropologie.org/) [online]. 2014 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/metodologie/projektivni-techniky>.

RUTOVÁ, Nina. Pětílístek. [Http://www.respektneboli.eu/](http://www.respektneboli.eu/) [online]. 2015 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>.

VIII. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dohoda o realizaci skupinového doučování

Příloha č. 2 – Přihláška na kroužek: skupinové doučování

Příloha č. 3 – Prohlášení ke skupinovému doučování

Příloha č. 4 – Prezentace: úvodní setkání pro dobrovolníky

Příloha č. 5 – Vzor plánu hodiny

Příloha č. 6 – Evaluační dotazník 1

Příloha č. 7 – Evaluační dotazník 2

1. Smlouva o realizaci skupinového doučování

I. Smluvní strany

Název:
Sídlo:
IČO:
Zastoupený:
(dále jen „realizátor“)

a
Název:
Sídlo:
IČ:
Zastoupená:
(dále jen „škola“)

uzavřeli níže uvedeného dne, měsíce a roku tuto smlouvu o realizaci skupinového doučování (dále jen „smlouva“):

II. Předmět smlouvy

1. Spolupráce školy a realizátora na realizaci skupinového doučování projektu podpořeného v rámci Operačního programu Praha – Adaptabilita z prostředků Evropského sociálního fondu a rozpočtu Hlavního města Prahy.
2. Za realizátora bude realizaci doučování zajišťovat realizátorem určený pracovník skupinového doučování (dále jen „pracovník“).
3. Kontakt na pracovníka zodpovědného za realizaci skupinového doučování:
jméno: e-mail: telefon:
4. Skupinové doučování bude probíhat pravidelně každý týden v:
5. Datum ukončení realizace projektu:

III. Povinnosti školy

Škola se zavazuje:

1. k poskytnutí prostoru vhodného pro realizaci skupinového doučování, které bude probíhat pravidelně každý týden ve výše uvedeném čase, viz článek II, odstavec 4,
2. ke stanovení kontaktní osoby, která bude zodpovědná za dodržování povinností školy stanovených touto smlouvou,
3. k zajištění výběru a přihlášení žáků na skupinové doučování, a to prostřednictvím přihlášky realizátora, jejíž formulář je přílohou této smlouvy,
4. k umožnění kontaktu a zajištění aktivní spolupráce s učiteli žáků, kteří budou docházet na skupinové doučování,
5. k zprostředkování kontaktu se zákonnými zástupci žáků přihlášených na skupinové doučování,

6. k předání informací o neúčasti žáka na skupinovém doučování pracovníkovi, a to nejdéle do 12:00 dne konání skupinového doučování,
7. nést odpovědnost za škodu vzniklou žákům při doučování nebo v přímé souvislosti s ním.

IV.

Povinnosti realizátora

Realizátor se zavazuje:

1. k realizaci skupinového doučování pravidelně každý týden ve výše uvedeném čase, viz článek II, odstavec 4,
2. k poskytování informací škole o průběhu skupinového doučování,
3. k řádnému výběru a proškolení dobrovolníků realizujících skupinové doučování,
4. k poskytování této služby bez nároku na finanční ohodnocení,
5. k dodržování podmínek a pravidel stanovených školou.

V.

Ukončení spolupráce

1. Společnost může ukončit spolupráci se školou v případě, kdy škola nedodrží některou z povinností stanovených touto smlouvou.
2. Škola může ukončit spolupráci se společností kdykoliv.
3. Spolupráce může být ukončena na základě oboustranné dohody.

VI.

Práva školy

1. Škola může oslovit, telefon: ředitele a on vyřídí její stížnosti, případně odpoví na další otázky ohledně spolupráce.

VII.

Další práva a povinnosti smluvních stran

1. Smluvní strany jsou povinny zdržet se jakékoliv činnosti, jež by mohla znemožnit nebo ztížit dosažení účelu této smlouvy.
2. Smluvní strany jsou povinny vzájemně se informovat o skutečnostech rozhodných pro plnění této smlouvy.
3. Smluvní strany jsou povinny jednat při realizaci projektu eticky, korektně, transparentně a v souladu s dobrými mravy.

VIII.
Trvání dohody

Smlouva se uzavírá na dobu určitou, a to do doby:, nejdéle však do doby ukončení realizace projektu.

Příloha smlouvy:

PŘIHLÁŠKA NA KROUŽEK SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ

V dne

V dne

.....
Za realizátora

.....
Za školu

2. Přihláška na kroužek skupinového doučování

Jméno a příjmení dítěte:

Třída:

Datum narození dítěte:

Telefon dítěte:

Jméno a příjmení zákonného zástupce:

Telefon:

Termín skupinového doučování:

Místo konání skupinového doučování:

Dítě po kroužku odchází: samostatně domů – do družiny

Informace o skupinovém doučování:

- Skupinové doučování je kroužek určený pro žáky ZŠ.
- Skupinové doučování probíhá pravidelně každý týden ve výše uvedeném termínu.
- Skupinové doučování probíhá v učebně školy a jeho obsahem je opakování školní látky, získávání nových poznatků, rozvíjení potřebných kompetencí a dovedností.
- Skupinové doučování je bezplatné.
- O přijetí dítěte do kroužku Skupinové doučování rozhoduje vedení školy ve spolupráci s pracovníkem skupinového doučování na základě vyplnění a podepsání tohoto dokumentu.
- Po přihlášení do kroužku je docházka na skupinové doučování závazná a řídí se školními pravidly.

Povinnosti žáka:

- Žák pravidelně dochází na skupinové doučování.
- Žák je na doučování připravený – má školní pomůcky, učebnice potřebné při skupinovém doučování a žákovskou knížku.

Ve věci skupinového doučování svého dítěte se zavazují:

- Nepřítomnost dítěte na skupinovém doučování oznámím pracovníkovi skupinového doučování nebo třídnímu učiteli ideálně s jednodenním předstihem.
- Pracovník skupinového doučování nebo doučující dobrovolník bude mít možnost vyjednat s učiteli v zájmu doučovaného dítěte, případně jim předávat informace o obsahu doučování.
- Pracovník skupinového doučování nebo doučující dobrovolník bude mít možnost se mnou komunikovat ohledně mého dítěte.

Podmínky ukončení spolupráce:

Společnost může ukončit spolupráci s žákem v případě, že:

- žák nebo zákonný zástupce nedodrží povinnosti stanovené touto dohodou,
- žák nedodrží pokyny pracovníka skupinového doučování.

Zákonný zástupce může ukončit spolupráci se společností kdykoliv.

Spolupráce může být ukončena na základě oboustranné dohody mezi pracovníkem a zákonným zástupcem dítěte.

Vím, že mohu oslovit, telefon:, ředitele pobočky, a on vyřídí moje stížnosti, případně mi odpoví na další otázky ohledně spolupráce.

Jméno a telefon pracovníka skupinového doučování:

Dostal/a jsem základní informace o tomto programu (práva klienta):

Vím, že pracovník skupinového doučování bude vést elektronický záznam z každého skupinového doučování, případně našeho společného jednání. Vím, že mám právo do těchto záznamů nahlížet a vyjadřovat se k informacím v nich obsažených. Vím, že k informacím z tohoto spisu mají přístup pouze nadřízení výše uvedeného pracovníka a správce databáze klientských spisů a že tyto informace nemohou být poskytovány dalším osobám bez mého souhlasu (vyjma zákonných povinností poskytovatele). Vím, že některé údaje mohou být statisticky zpracovány bez uvedení mého jména. Vím, že poskytované služby neplatím a mohu se kdykoliv rozhodnout ukončit spolupráci bez uvedení důvodu. Vím, za jakých podmínek pracovník skupinového doučování může ukončit spolupráci s mojí osobou. Byl/a jsem informován/a o přibližné době trvání spolupráce s pracovníkem skupinového doučování. Byl/a jsem poučen/a o svých právech dle ust. § 12 a 21 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Souhlas se zpracováním osobních a citlivých osobních údajů

Udělují tímto ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, výslovný informovaný souhlas společnosti, se sídlem, pro evidenci, archivaci a statistické zpracování svých osobních i citlivých osobních údajů (například rodinné poměry, věk, vzdělání, zdravotní stav, majetkové poměry, odsouzení za trestné činy, sociální dovednosti) v rozsahu nezbytném pro spolupráci s pracovníky společnosti a pro potřeby kontroly ze strany donátorů po dobu trvání této spolupráce a dále po dobu nejdéle dvaceti let za účelem vyřizování možných stížností a pro potřeby kontroly ze strany donátorů.

Tato dohoda je platná pro školní rok, ve kterém byla uzavřena. V případě pokračující spolupráce bude pro následující školní rok podepsána dohoda nová.

V dne

.....
Za organizaci

.....
Zákonný zástupce dítěte

3. Prohlášení ke skupinovému doučování

Prohlášení ke skupinovému doučování realizovanému společností v rámci projektu..... registračního čísla v

Název a adresa základní školy:

Období spolupráce společnosti a ZŠ školní rok

Prohlašuji, že děti uvedené v seznamu, který je součástí tohoto prohlášení, jsou nebo byly v tomto školním roce žáky naší školy.

Prohlašuji, že z celkového počtu žáků, kteří jsou přihlášení na skupinové doučování ve školním roce 2014/15, vykazovalo celkem žáků minimálně dva příznaky z níže uvedených:

- absence ohrožující prospěch žáka – neomluvené absence, opakované krátkodobé (zejména páteční a pondělní) absence, neúčast na odpoledním vyučování
- potíže s porozuměním textu, velmi špatný písemný projev (nejde o vzhled písma)
- výchovné problémy – snížená známka z chování, dohled kurátorů OSPOD
- horší rodinné a sociální zázemí – špatná domácí příprava, rodiče nekomunikují se školou, nepravidelná účast rodičů na třídních schůzkách bez domluvené náhrady, absence pomůcek
- výrazné prospěchové potíže
- dítě se specifickými poruchami učení
- dítě/žák z rodiny s nízkým sociálním statutem
- dítě/žák z rodiny s nízkými příjmy
- dítě/žák z neúplné rodiny
- dítě/žák z vícečetné rodiny
- dítě/žák z málo podnětného rodinného prostředí
- dítě/žák z rodiny ohrožené sociálně patologickými jevy
- etnická menšina
- náboženská menšina

Seznam žáků přihlášených na skupinové doučování realizované společností ve školním roce

Jméno	Příjmení	Rok narození
-------	----------	--------------

V dne

Jméno a příjmení:

Funkce:

Podpis, razítko:

4. Úvodní setkání pro dobrovolníky

SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ

Úvodní setkání pro dobrovolníky

ČLOVĚK V TÍSNI

- Humanitární pomoc a rozvoj
- Lidská práva
- Vzdělání a osvěta
- Festival Jeden svět
- Sociální integrace
 - vzdělávání
 - sociální poradenství
 - volný čas

VÝBĚR ŠKOL

Cílová skupina: děti s potřebou podpůrných opatření

- Nedostatečná podpora
- Jazyková bariéra
- Rizikové chování

- Sídlištní školy
- Multikulturní školy

OBEČNÉ INFORMACE O KROUŽKU

- Pravidelně každý týden (ideálně 2x)
- Trvání cca 60 minut
- Na jednoho dobrovolníka jsou cca 4 děti
- V rámci jednoho doučování je cca 12 dětí
- V jedné skupině mohou být děti z různých tříd
 - 1. a 2. třída
 - **3.–5. třída**
 - 6. a 7. třída

STRUKTURA KROUŽKU

- Koordinátor hodiny vypracuje plán hodiny (před doučováním ho pošle ostatním)
- **Společný začátek:** kontrola docházky (třídní kniha, prezenční listina), společný úkol (naučení se nového slova, otázky, úvodní hra apod.)
- **Samotné učení:** školní látka (dle potřeby a případné domluvy s učitelem)
- **Odpočívací aktivita** (hra, protažení apod.)
- **Práce na rozvoji potřebných kompetencí**
- **Společné ukončení:** projektivní technika (shrnutí,

ODPOČINKOVÉ AKTIVITY

- Změna činnosti
- Udržení koncentrace
- Ozvláštnění hodiny
- Předěl mezi činnostmi: ohraničení
- Protažení, hra, četba, vyprávění, kreslení, doplňovačka apod.

ROZVOJ KOMPETENCÍ

- ŠVP: rozvoj klíčových kompetencí
- Komunikace, kooperace, kreativita, kritické myšlení, osobnostní rozvoj
- Nabourání školního stereotypu
- Důležitý rozvoj zábavnou formou
- Řešení problému, skupinová práce, grafomotorika, rétorika, vystupování, sebe prezentace apod.

HODNOCENÍ

- Formativní hodnocení
- Oceňování, konkrétní zpětná vazba
- Projektivní metoda (emoční karty)

DĚTSKÁ SKUPINA

- Dynamika skupiny
- Jasně stanovená pravidla kroužku
 - „malé prohřešky“
 - „velké prohřešky“
- Nenuťt dítě do aktivity
- Rizikové situace
 - nedodržení pravidel
 - motivace k aktivitám
- Práce v týmu: důležitá reflexe, sdílení (problémové věci neřešit před dětmi)

FORMÁLNÍ ZÁLEŽITOSTI

Povinnosti jednotlivých stran: školy, dětí a rodičů, koordinátorů, dobrovolníků

Dobrovolníci podepisují:

- Smlouva o výkonu dobrovolnické služby
- Dohoda o mlčenlivosti

Aktivity pro dobrovolníky:

- Supervize
- Vzdělávání
- Neformální akce

5. Vzor plánu hodiny

Koordinátor hodiny:

ČAS	ČINNOST
0–20 min.	<p>Kde: na koberci</p> <p>1) aktivity na seznámení: nejprve si řekneme jména, případně doplňující informaci (např. mé oblíbené zvíře, co rád/a dělám), pak navážeme hrou (např. Upír: dítě „upír“ chodí uprostřed v kruhu, pomalu se k někomu přibližuje („oběť“), ostatní „oběť“ mohou zachránit vyslovením jejího jména)</p> <p>2) společné vytvoření pravidel kroužku</p> <p>3) nové slovo na začátek</p>
20–40 min.	<p>Kde: v lavici</p> <p>4) výuka – naše připravené materiály</p>
40–45 min.	<p>Kde: na koberci</p> <p>5) krátké protažení (jóga pro děti)</p>
45–60 min.	<p>Kde: na koberci</p> <p>6) rozvoj kompetencí: smysly Připravíme věci pod šátek (kamínek, guma, kaštan, ořech, víčko od PET lahve, houbička na nádobí, vata atp.). Každý si poslepu vybere alespoň 1 předmět a snaží se odhadnout, co to je. Poté se všichni usadí do kruhu a snaží se vybraný předmět vnímat všemi smysly a poté popsat ostatním.</p> <p>7) reflexe aktivity: smysly Jak jste se cítili, když jste museli sáhnout na věc poslepu? Poznali jste, na co saháte? Bylo pro vás složité věc popsat? Proč?</p>
60–70 min.	<p>Kde: na koberci</p> <p>8) po úklidu třídy se usadíme opět do kruhu a zhodnotíme společně hodinu (například pomocí emočních karet)</p>

6. Evaluální dotazníky

Evaluace skupinového doučování – DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj, prosíme Tě, vyplň nám dotazník ohledně skupinového doučování. Pokud nechceš, nemusíš se podepisovat; žádná odpověď není špatně. Chceme jen touto formou zjistit, jak se Ti doučování líbí, co Ti dává, co bys chtěl/a změnit. Jestli budeš chtít, můžeš zakroužkovat u každé otázky více odpovědí najednou a cokoli do dotazníku dopsat. Předem Ti moc děkujeme za vyplnění.

1. Do jaké třídy chodíš?

.....

2. Proč chodíš na doučování?

- a) chci se naučit něco nového
- b) chci zažít něco nového
- c) chci se zlepšit ve škole
- d) kvůli kamarádům
- e) kvůli rodičům

3. V čem se chceš zlepšit?

- a) v českém jazyce
- b) v matematice
- c) v anglickém jazyce
- d) v mluvení před ostatními
- e) naučit se, jak se mám učit
- f) ve všem

4. Jak hodnotíš doučování?

- a) těším se na odpoledne, kdy je doučování
- b) raději bych dělal/a něco jiného, ale ani doučování není nejhorší
- c) raději bych dělal/a něco jiného a nejradši bych na doučování nechodil/a
- d) vůbec se netěším na odpoledne, kdy je doučování

5. Jací jsou doučovatelé? Zakroužkuj buď ano, nebo ne, podle toho, co si myslíš.

a) vše nám pořádně vysvětlí	ano	ne
b) mají čas vyslechnout naše názory a trápení	ano	ne
c) berou moje názory vážně	ano	ne
d) můžu se jich na cokoli zeptat	ano	ne
e) jsou trpěliví	ano	ne

6. Označuj doučovatele známkami jako ve škole.

.....
.....
.....

7. Co nového ses naučil/a na doučování?

.....
.....
.....

8. Pomáhá Ti doučování v pochopení látky probírané ve škole?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

9. Máš pocit, že Ti doučování pomohlo v konkrétním předmětu?

- a) český jazyk
- b) matematika
- c) v jiném – prosím doplň
- d) v žádném

10. Jak se cítíš mezi ostatními dětmi na kroužku?

- a) velmi dobře
- b) dobře
- c) normálně
- d) nic moc
- e) špatně

11. Na kroužku nejraději pracuji:

- a) samostatně
- b) s kamarádem
- c) s někým, koho ještě tolik neznám
- d) ve dvojici
- e) ve skupině
- f) s doučovatelem

12. Oznamuj jako ve škole podle toho, jak Tě na doučování baví:

a) mluvit před ostatními	1	2	3	4	5
b) číst a vyprávět o tom, co jsem četl/a	1	2	3	4	5
c) pracovat u tabule	1	2	3	4	5
d) počítat příklady z matematiky	1	2	3	4	5
e) dělat domácí úkoly	1	2	3	4	5
f) povídat si s ostatními	1	2	3	4	5
g) hrát hry	1	2	3	4	5
h) ptát se na nejrůznější věci	1	2	3	4	5
i) něco jiného – prosím doplň	1	2	3	4	5

13. Pokud nám chceš něco vzkázat, využij prosím následující řádky a prázdnou stránku pod nimi.

Na doučování bych chtěl/a změnit:

.....

Na doučování bych se chtěl/a naučit:

.....

Chci se vás zeptat na:

.....

Evaluace skupinového doučování – DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj, prosíme o vyplnění dotazníku ke kroužku skupinového doučování. Nemusíš se podepisovat, žádná odpověď není špatně. Chceme jen zjistit, jak se Ti doučování líbí a co bychom mohli změnit. Jestli budeš chtít, můžeš zakroužkovat u každé otázky více odpovědí najednou a cokoli do dotazníku dopsat. Předem Ti moc děkujeme za vyplnění.

1. Do jaké třídy chodíš?

.....

2. Ve škole:

a) mi to jde b) mi to nejde c) mi to jde v některých předmětech

3. Jak hodnotíš kroužek doučování?

- a) těším se na odpoledne, kdy je doučování
- b) raději bych dělal/a něco jiného, ale ani doučování není nejhorší
- c) raději bych dělal/a něco jiného a nejradši bych na doučování nechodil/a
- d) vůbec se netěším na odpoledne, kdy je doučování

4. Jak se cítíš mezi ostatními dětmi na kroužku?

- a) velmi dobře b) dobře c) normálně d) nic moc e) špatně

5. Vyhovuje ti, že na doučování jsou různé děti z různých tříd?

- a) ano b) ne

Proč?

.....
.....

6. Na práci (učení) se nejlépe soustředím, když:

- a) je ve třídě úplné ticho b) se ostatní potichu baví při práci c) je ve třídě hluk
d) když jsem ve třídě, tak se nedokážu soustředit nikdy e)

7. Na kroužku nejraději pracuji:

- a) sám b) ve dvojici c) ve skupině d) s dospělým e)

8. Když potřebuji pomoci, vím, že se mohu obrátit na:

- a) doučovatele b) učitele c) děti d)

9. Na kroužku dělám nejraději:

- a) písemné cvičení z ČJ b) povídání c) čtení d) počítání d) pohybovou aktivitu
e) hru f)

10. Když jdu na kroužek, tak:

- a) se bojím b) jsem nervózní c) jsem zvědavý/á d) jsem otrávený/á e)

11. Když pracuji na kroužku a nerozumím tomu:

- a) mám pocit, že bych se nejraději sebral/a a odešel/šla
b) stydím se před ostatními
c) nevadí mi to, protože mi poradí kamarád
d) nevadí mi to, protože mi to někdo z dospělých vždy vysvětlí

12. Úkoly (úlohy), které dostávám na kroužku, se snažím napsat:

- a) co nejlépe b) co nejrychleji c) hlavně aby to bylo hotové, ale nezáleží mi na správnosti
d) nepíšu je, přijdou mi zbytečné e)

13. Chtěl/a bych být na kroužku hodnocený/á známkami nebo + a – :

- a) ano b) ne c) nevím

14. Když mám mluvit před ostatními, tak:

- a) mám strach b) stydím se c) nevadí mi to d) jsem rád/a, baví mě to

15. Oznámkuj jako ve škole podle toho, jak Tě na doučování baví:

a) mluvit před ostatními	1	2	3	4	5
b) číst a vyprávět o tom, co jsem četl/a	1	2	3	4	5
c) pracovat u tabule	1	2	3	4	5
d) počítat příklady z matematiky	1	2	3	4	5
e) dělat domácí úkoly	1	2	3	4	5
f) povídat si s ostatními	1	2	3	4	5
g) hrát hry	1	2	3	4	5
h) ptát se na nejrůznější věci	1	2	3	4	5
i) něco jiného – prosím doplň	1	2	3	4	5

16. Na kroužku:

- a) mi to jde b) mi to nejde c) záleží na tom, co děláme

17. Jaká aktivita (hodina) se ti na kroužku nejvíce líbila?

.....

.....

.....